

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компоненту

ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ

підготовки бакалавра

Луцьк – 2025

Силабус освітнього компонента «ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ» підготовки бакалавра

Розробник: Розік М.В., к.політ.н, старший викладач кафедри політології та публічного управління

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Пахолок В. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри політології та публічного управління
протокол № 5 від 21.11.2025 р.

Завідувач кафедри

Бусленко В. В.

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компонента
		Денна форма навчання
Денна форма навчання	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5	Спеціальність 052 Політологія	Рік навчання – 4-ий
		Семестр – 7-ий
	Лекції	
	10 год.	
	Практичні (семінарські)	
	Освітньо-професійна програма Політологія та державне управління	20 год.
ІНДЗ: немає	Освітній рівень Бакалавр	Самостійна робота
		110 год.
		Консультації
		10 год.
Мова навчання: українська		Форма контролю: залік

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ППІ: Розік Марія Василівна

Науковий ступінь: кандидат політичних наук

Посада: старший викладач кафедри політології та публічного управління

Контактна інформація: karpuk1992@ukr.net

Посилання на розклад <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

Комунікація зі студентами: електронною поштою, на заняттях згідно розкладу, за графіком консультацій.

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація курсу. Силабус вибіркового освітнього компонента «Виборчі технології» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти бакалаврського рівня.

Освітній компонент «Виборчі технології» спрямований на формування у студентів системного розуміння механізмів організації та проведення виборчих кампаній у демократичних політичних системах. Курс розкриває теоретичні засади електоральних процесів, особливості функціонування виборчих систем, інструменти політичної комунікації та стратегії управління виборчими кампаніями. У межах дисципліни розглядаються сучасні технології формування політичного іміджу, електорального позиціонування, мобілізації виборців, використання соціологічних досліджень, медіа- та цифрових інструментів у виборчому процесі. Особлива увага приділяється питанням політичного маркетингу, маніпулятивних практик, етичних аспектів виборчої боротьби та впливу інформаційного середовища на результати виборів.

Курс має прикладний характер і передбачає аналіз реальних виборчих кампаній, моделювання стратегії кампанії та оцінювання ефективності виборчих технологій у національному та міжнародному контекстах.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є формування у студентів системних знань про

теоретичні засади та практичні механізми організації виборчих процесів, розвиток аналітичних і прикладних навичок планування, реалізації та оцінювання виборчих кампаній у демократичних політичних системах.

Основними **завданнями освітнього компонента** є:

- ознайомлення з теоретичними підходами до аналізу виборчих процесів та електоральної поведінки;
- вивчення типів виборчих систем та їх впливу на партійну систему і політичне представництво;
- аналіз етапів підготовки та проведення виборчої кампанії;
- формування розуміння інструментів політичного маркетингу, політичної реклами та комунікації;
- опанування методів використання соціологічних досліджень у виборчому процесі;
- дослідження ролі медіа та цифрових технологій у сучасних виборах;
- критичний аналіз маніпулятивних технологій та дотримання етичних стандартів виборчої боротьби;
- розвиток практичних навичок моделювання виборчої стратегії та оцінювання її ефективності.

3. Soft skills:

- **стратегічне мислення** – здатність прогнозувати розвиток виборчої кампанії, оцінювати ризики та визначати оптимальні тактичні рішення.
- **критичне мислення** – уміння аналізувати політичну інформацію, розпізнавати маніпулятивні технології та фейки.
- **аналітичні здібності** – здатність інтерпретувати результати соціологічних досліджень та електоральної статистики.
- **комунікативна компетентність** – уміння чітко й аргументовано презентувати політичні позиції, брати участь у публічних дебатах.
- **навички публічних виступів і презентацій** – здатність ефективно доносити меседжі до різних аудиторій.
- **робота в команді** – уміння співпрацювати в умовах розподілу ролей (штаб, аналітична група, медіакоманда).
- **переговорні навички** – здатність досягати компромісів і будувати партнерства в політичному середовищі.
- **креативність** – розроблення оригінальних ідей для політичної реклами та комунікаційних стратегій.
- **емоційний інтелект** – розуміння поведінки виборців та управління власними емоціями в публічній діяльності.
- **стресостійкість** – здатність працювати в умовах інформаційного тиску та обмежених часових ресурсів.
- **тайм-менеджмент** – ефективне планування діяльності в межах виборчої кампанії.
- **етична відповідальність** – усвідомлення моральних аспектів застосування виборчих технологій та дотримання принципів чесної конкуренції.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього год.	Лекції	Практичні (Семинар.)	Сам. роб	Консул.	Форма контролю / бали

<i>Тема 1. Теоретичні засади виборчих процесів і електоральної поведінки.</i>	30	2	4	22	2	ПО/20
<i>Тема 2. Виборчі системи та їх вплив на політичне представництво.</i>	30	2	4	22	2	ПО/20
<i>Тема 3. Організація та стратегія виборчої кампанії.</i>	30	2	4	22	2	ПО/20
<i>Тема 4. Політичний маркетинг і комунікаційні технології.</i>	30	2	4	22	2	ПО/20
<i>Тема 5. Маніпулятивні технології та етичні стандарти виборчої боротьби.</i>	30	2	4	22	2	ПО/20
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	150	10	20	110	10	100

ПО – поточне опитування, ДС – дискусія, ІЗЗВО – індивідуальні завдання здобувача вищої освіти.

5. Тематика практичних занять	Кількість годин
Тема 1. Теоретичні засади виборчих процесів і електоральної поведінки 1. Поняття виборчого процесу та його основні етапи. 2. Вибори як інститут демократії: функції та значення. 3. Основні теорії електоральної поведінки (соціологічна, психологічна, раціонального вибору). 4. Фактори формування електоральних уподобань. 5. Політична культура та її вплив на виборчу активність. 6. Абсентеїзм: причини та наслідки.	4 год
Тема 2. Виборчі системи та їх вплив на політичне представництво 1. Поняття та класифікація виборчих систем. 2. Мажоритарна система: різновиди, переваги та недоліки. 3. Пропорційна система та її модифікації. 4. Змішані виборчі системи: особливості функціонування. 5. Вплив виборчої системи на партійну систему (закон Дюверже). 6. Виборча система України: еволюція та сучасний стан.	4 год
Тема 3. Організація та стратегія виборчої кампанії 1. Структура та етапи виборчої кампанії. 2. Формування виборчого штабу та розподіл функцій. 3. Розробка стратегії та тактики виборчої кампанії. 4. Сегментація електорату та визначення цільових груп. 5. Формування політичного іміджу кандидата/партії. 6. Оцінювання ефективності кампанії.	4 год
Тема 4. Політичний маркетинг і комунікаційні технології 1. Політичний маркетинг: сутність та інструменти. 2. Політична реклама: види та канали поширення. 3. Роль медіа у виборчому процесі. 4. Соціальні мережі та цифрові технології в сучасних кампаніях. 5. Використання соціологічних досліджень у виборчих стратегіях. 6. Мікротаргетинг та персоналізація політичних повідомлень.	4 год

Тема 5. Маніпулятивні технології та етичні стандарти виборчої боротьби	
1. Поняття та класифікація маніпулятивних виборчих технологій. 2. «Чорний PR» та його інструменти. 3. Дезінформація, фейки та інформаційні кампанії. 4. Адміністративний ресурс: форми та наслідки. 5. Міжнародні стандарти проведення демократичних виборів. 6. Етичні межі застосування виборчих технологій.	4 год
Всього	20 год

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота передбачає опрацювання лекційного матеріалу по кожній темі та навчальної літератури з переліку рекомендованої викладачем відповідно до структури освітнього компонента, підготовку презентацій на доповіді по окремим питанням, роботу із підготовки матеріалів щодо участі в дебатах, дискусіях, поточного опитування тощо.

Для самостійного опрацювання (відпрацювання практичних завдань) здобувачам пропонується проходження сертифікованих курсів на вибір (умовою успішного проходження курсу є іменний сертифікат, який надсилається викладачу по закінченню онлайн курсу):

1. *Штучний інтелект у креативних індустріях* (реєстрація за лінком <https://osvita.diia.gov.ua/courses/artificial-intelligence-in-creative-industries>).
2. *Таргетолог* (заглибтеся у тонкощі формування цільової аудиторії та навчіться аналізувати результати кампаній). Реєстрація за лінком <https://osvita.diia.gov.ua/courses/targetologist>).
3. *Адмінресурс та як йому протидіяти* (реєстрація за лінком <https://osvita.diia.gov.ua/courses/administrative-resource>).
4. *Дезінформація: види, інструменти та способи захисту* (реєстрація за лінком https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+DISINFO101+2021_T2).
5. *PR-спеціаліст*. Робота з журналістами, колаборації з відомими брендами, побудова комунікаційної стратегії (реєстрація за лінком <https://osvita.diia.gov.ua/courses/pr-specialist>).
6. *TikTok, Instagram, Facebook: як залишатись в тренді* (реєстрація за лінком <https://osvita.diia.gov.ua/courses/tiktok-instagram-facebook>).
7. *Кандидат*. Як взяти участь у місцевих виборах та правильно провести агітаційну кампанію (реєстрація за лінком: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/candidate>).

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою з освітнього компонента визначається шляхом накопичення балів при поточному опитуванні на практичних заняттях.

Поточне оцінювання з відповідних тем відбувається шляхом отримання балів за вміння аналізувати та систематизувати матеріал, проявляти нестандартні думки, оперування прикладами в процесі обговорення чи дискутування. Здобувач має виконати у повному обсязі усі види діяльності з освітнього компонента, бути присутніми на аудиторних заняттях.

Освітній процес регулюється «*Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки*» (<https://surl.li/kpyspj>).

Конфліктні ситуації вирішуються згідно «*Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у Волинському національному університеті імені Лесі Українки*» (<https://surl.lu/fwumka>).

Засобом діагностики успішності здобувачів вищої освіти є **залік**.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, фабрикація обман, списування. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит тощо).

Вирішення спірних питань у галузі академічної доброчесності здійснюється на підставі «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки» (<http://surl.li/pyqdc>).

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Шляхи відпрацювання пропущених занять: якщо здобувач з поважної причини пропустив практичне заняття, то він може здати матеріал під час проведення колоквиуму або у вигляді підготовки слайд-презентації (у межах 20 слайдів) за проблематикою пропущеної теми та її обов'язковий захист під час проведення тематичної розмови з викладачем відповідно до графіку консультацій.

Згідно «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу Волинського національного університету імені Лесі Українки» (<https://surl.li/lbgbtg>), власне право неформальну освіту, здобувач може відпрацювати пропуски, взявши участь у тренінгу, конференції, науковому семінарі тощо.

Перескладання заліку відбувається згідно затвердженого в деканаті розкладу.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

На залік виносяться питання теоретичного та практичного рівнів. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, здобувач вищої освіти може не пізніше останнього заняття отримати бали, здавши теми на яких був відсутній.

Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом ОК, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється.

Здобувач вищої освіти складає залік у формі усних чи письмових відповідей, на який вноситься 100 балів.

Для складання освітнього компонента достроково, без заліку, потрібно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою протягом аудиторного або дистанційного навчання.

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше, ніж 60 балів за поточну роботу, він здає залік під час ліквідації академічної заборгованості і на ліквідацію академічної заборгованості вноситься 100 балів.

Здобувачі вищої освіти складають залік згідно розкладу заліково-екзаменаційної сесії, а у випадку нагальної потреби, зумовленої об'єктивними обставинами – достроково, написавши заяву на ім'я декана та представивши відповідні аргументи.

У випадку неявки здобувача на залік, з об'єктивних чи суб'єктивних причин, а також при отриманні незадовільної оцінки при складанні заліку, здобувач вищої освіти має право скласти підсумковий контроль повторно викладачу, або комісії, у яку входять представники кафедри та деканату. Якщо за ці три можливості залік не складено, здобувач виключається зі складу здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки.

В університетських положеннях є право на поновлення і проходження повторного проходження навчальної дисципліни.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

Перелік питань до заліку:

1. Вибори як інститут демократії: сутність і функції.
2. Поняття виборчого процесу та його основні етапи.
3. Принципи демократичних виборів.
4. Класифікація виборчих систем.
5. Мажоритарна виборча система: різновиди, переваги та недоліки.
6. Пропорційна виборча система та її модифікації.
7. Змішані виборчі системи: особливості та приклади.
8. Вплив виборчої системи на партійну систему (закон Дюверже).
9. Основні теорії електоральної поведінки.
10. Фактори формування електоральних уподобань.
11. Структура та етапи виборчої кампанії.
12. Формування виборчого штабу та організація його роботи.
13. Стратегія і тактика виборчої кампанії.
14. Сегментація електорату та визначення цільових груп.
15. Політичний імідж кандидата: поняття та механізми формування.
16. Політичний маркетинг: сутність та інструменти.
17. Політична реклама: види та канали поширення.
18. Роль медіа у виборчому процесі.
19. Соціальні мережі та цифрові технології у виборчих кампаніях.
20. Використання соціологічних досліджень у виборчій стратегії.
21. Мікротаргетинг та персоналізація політичної комунікації.
22. Маніпулятивні виборчі технології: види та наслідки.
23. «Чорний PR» у виборчих кампаніях.
24. Адміністративний ресурс: форми прояву та вплив на результати виборів.
25. Дезінформація та інформаційні кампанії під час виборів.
26. Етичні стандарти виборчої боротьби.
27. Міжнародні стандарти проведення виборів.
28. Особливості виборчого процесу в Україні.
29. Виборчі технології в умовах політичної кризи або воєнного стану.
30. Оцінювання ефективності виборчої кампанії.

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авксентьев А. Сучасна теорія голосування в контексті українських електоральних трансформацій. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за

спеціальністю 23.00.01. – теорія та історія політичної науки. Харків, 2017. 274 с

2. Афанасьєва М.В. Виборча інженерія в Україні: монографія. Одеса, Юрид. л-ра. 2014. 433 с.

3. Бучин М. Адміністративний ресурс: суть та типологія. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: зб. наук. праць. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2007. Вип.19. С. 56 -62.

4. Бучин М.А. Демократичні принципи виборів: політико-правові аспекти регулювання в Україні : монографія. / М.А. Бучин. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 359 с.

5. Бокоч В. Електоральний маркетинг в політичному процесі: міжнародний досвід. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2015. 200 с.

6. Бондаренко Б., Задоя К., Калмиков Д., Кириченко Ю., Хавронюк М., Відповідальність за порушення виборчого законодавства: посібник для членів виборчих комісій, поліцейських, слідчих та суддів / за ред. М. Хавронюка. – Київ : «АК-Group», 2019. 122 с

7. Вальчишин П., Охотін П. Виграти вибори. Покрокова інструкція. Київ, 2014. 136 с.

8. Декларація принципів міжнародного спостереження за виборами та Кодекс поведінки міжнародних спостерігачів за виборами [The Declaration of Principles for International Election Observation and the Code of Conduct for International Election Observers (UN) / National Democratic Institute.] URL: <https://www.ndi.org/sites/default/files/DoP-UKR.pdf>.

9. Дизайн системи адміністрування виборів. Посібник / Міжнародна фундація виборчих систем (IFES). К.: Міжнародний інститут демократії та сприяння виборам, 2016. 503 с.

10. Дорожня карта виборчої реформи в Україні 2023 – в умовах воєнного стану. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2023/10/ifes-ukraineopora-roadmap-of-electoral-reforms-in-ukraine-d7-2023-10-17-ukr.pdf>.

11. Дроздик Л.А. Політична реклама та антиреклама як елементи виборчої кампанії 2012 р. в Україні. Наукові записки Інституту журналістики. 2014. Т. 57. С. 230–234.

12. Кармазіна М. Політичні партії України у процесі виборів президента України 2019 року. Демократизація політичних інститутів і суспільний розвиток в Україні. Збірник наукових праць. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, 2019. С. 149–187.

13. Кармазіна М. Тридцять років української багатопартійності (кінець 1990– початок 2020 рр.). Київ: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 88 с.

14. Колодій А. Вплив місцевих виборів 2020 року на розвиток багатопартійності в Україні. Політичні партії і вибори: українські та світові практики: зб. ст. і тез за результатами п'ятої міжнародної наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові 28 практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 28 листопада 2020 року / за ред. Анатолія Романюка і Віталія Литвина. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. Вип. 5. С.178–197.

15. Климкова І. І. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. І. Климкова, М. А. Остапенко. Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

16. Ключковський Ю. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан, перспективи законодавчої реалізації в Україні. Київ: Ваїге, 2018. 908 с.

17. Костельнюк М.М. Маніпуляційні технології в політичних процесах: термінологічний інструментарій. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2018. Т. 21. № 5. С. 123–132.

18. Михайлич О. Метод фокус-груп у соціологічному супроводі виборчих кампаній. Політичний менеджмент, 2010. № 1. С. 123 – 133.

19. Нальотов А. Виборчі технології як чинник впливу на масову свідомість. Політичний менеджмент. 2007. № 5. С. 126–137.

20. Остапець Ю., Ільтьо Г. Вплив президентських і парламентських виборів 2019 року на акторний склад та конфігурацію партійної системи України. Вісник Львівського університету. Серія Філософсько-політологічні студії. 2019. Випуск 26. С. 159–170.

21. Остапець Ю., Мартинкович М. Характеристика партійного ландшафту країн Європейського Союзу за результатами парламентських виборів 2022 року. *Регіональні студії*. 2023. № 33. С. 82–93.
22. Політична система України. Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
23. Прудка Л.М. Маніпулювання свідомістю електорату під час виборчого процесу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. Вип. 3. С. 23–27.
24. Політичні партії і вибори: українські та світові практики. Випуск 8. Львів, 2024. 364 с.
25. Розік М. В. Електоральні технології як чинник мобілізації. *Гілея: наук. вісник*. Київ, 2016. Вип. 115 (12). Ч. 3. Політичні науки. С. 407–411.
26. Розік М. В. Особливості застосування електоральних технологій на парламентських виборах 2014 року в Україні. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*: зб. наук. пр. Львів, 2017. № 10. С. 168–175.
27. Розік М. В. Теоретичні підходи до аналізу електоральної поведінки. *Гілея: наук. вісник*. Київ, 2019. Вип. 144 (5). Ч. 3. Політичні науки. С. 112–118.
28. Розік М. В. Правові засади електоральної участі громадян України на парламентських виборах 1998–2019 рр. *Політикус*: наук. журн. Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2019. № 5. С. 25–33.
29. Розік М. В. Мобілізаційний потенціал інноваційних форм і практик участі громадян у парламентських електоральних процесах 1998–2019 рр. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*: зб. наук. праць. Львів, 2020. № 28. С. 182–189.
30. Розік М.В. Флоркросинг: особливості партійних перестрибувань в Україні. *Studia Orientalne* 2022, R. 11, nr 4 (24). С. 56–70.
31. Розік, М., Назарук, Н. (2024). ВТРУЧАННЯ У ВИБОРИ: ВИДИ ТА ЗАГРОЗИ ДЛЯ СУЧАСНИХ ДЕМОКРАТІЙ. *Літопис Волині*, (29). С. 160–164. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.29.26>.
32. Трансформація партійної системи: український досвід у європейському контексті / За ред. Ю. Якименка. Київ: Центр Разумкова, 2017. 428 с
33. Чижмарь В. Поняття та дефінітивна характеристика міжнародних виборчих стандартів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2022. Випуск 73 (частина 1). С. 197–205.
34. Фурашев В.М., Самчинська О.А. Маніпуляції свідомістю людини як основний спосіб ведення передвиборчих кампаній. *Інформація і право*. 2019. № 3 (30). С. 119–125.
35. Чубатенко О.М. Маніпулятивні технології у виборчих процесах України. *Науковий журнал «Політикус»*. 2020. Вип. 4. С. 57–61.
36. Шведа Ю. Партії та вибори. *Енциклопедичний словник*. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010.
37. Шведа Ю. Партії та вибори. *Енциклопедичний словник*. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010.
37. Шведа Ю. Технологія виборчої кампанії. *Основи електорального маркетингу та менеджменту: навч-метод. Посібник*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013.
38. Charles S. Taber. *The Motivated Processing of Political Arguments*. URL: https://www.researchgate.net/publication/225756503_The_Motivated_Processing_of_Political_Arguments.
39. Coelho V. Sh. P. *Mobilizing for Democracy: Citizen Action and the Politics of Public Participation*. URL: http://r4d.dfid.gov.uk/PDF/Outputs/CentreOnCitizenship/1052734695-coelho_etal.2010-introduction.pdf.
40. Jenkins C. *Resource Mobilization Theory and the Study of Social Movements*. URL: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.so.09.080183.002523>.
42. Norris P. *A Virtuous Circle: Political Communications in Post-Industrial Societies*. URL: [https://books.google.com.ua/books?id=-\[SEP\]Vy7EKh3ap5oC&redir_esc=y](https://books.google.com.ua/books?id=-[SEP]Vy7EKh3ap5oC&redir_esc=y).

43. Osborn G. Politics and Media In An Internet Age. URL: http://www.georgeosborne.co.uk/shadow_news.php?id=21.

44. Stolle D. Young People and Political Consumerism. URL: https://www.academia.edu/2833361/Young_People_and_Political_Consumerism.

45. Rybak A., Zukow W. Manipulative techniques in political election campaign advertising: experience of Ukraine. Current problems of advertisement and image in economy and tourism. Radom, 2012. P. 13–24.

Нормативно-правові документи

1. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки від 9 квіт. 2015 р.: Закон України. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19>.
3. Про інформацію від 16 лип. 2020 р.: Закон України. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
4. Про об'єднання громадян від 16 чер. 1992 р.: *Закон України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12#Text>.
5. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. Указ Президента України №68/2016. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>.
6. Про Центральну виборчу комісію від 28 лист. 2019 р.: Закон України. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>.

Інтернет-ресурси

1. ВГО «Комітет виборців України» URL: www.cvu.org.ua.
2. Виборчий кодекс України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text.
3. Громадянська мережа ОПОРА. URL: www.opora.org.ua.
4. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>.
5. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>.